

Mig disfressat de xinès

#PROJECTECARNER / 22 ABRIL, 2021

Quan Josep Carner es va posar a muntar l'obra completa que va reunir a *Poesia* (1957) es va mirar el que havia escrit abans de la guerra com qui es mira els poemes d'una dinastia remota. Sense fer gaire cas als *peròs* que li posaven Riba, Manent o Garcés, en va fer una esporgada exigent. No li va saber gens de greu esquarterar els primers llibres i escampar-ne els poemes per diferents seccions temàtiques. Si convenia, els canviava la música (paraules, trossos, versos, mètriques o detalls), sense sentir-se obligat a fer-los sonar tal com abans havien sonat.

De fet, ja en tenia pràctica: ja ho havia fet amb els poemes xinesos que versionava des de finals dels anys vint a partir de les traduccions angleses d'Arthur Waley o d'Amy Lowell o bé de les franceses de Judith Gautier o del Marquis d'Hervey de Saint-Denys. Triava els poemes que li servien, els transfigurava en poemes del tot carnerians i els desava en les diferents seccions temàtiques que confegeixen *Lluna i llanterna* (1935): La guerra, Tardor, Els amics, Els doctes i els funcionaris, El cant, Primavera, Les amors, Casos i passos... Els descontextualitzava així en fer desaparèixer qualsevol traça biogràfica, històrica o geogràfica. Deixava que els poemes es defensessin sols. Aquesta manera d'agrupar per temes tot un corpus poètic converteix *Lluna i llanterna* en un precedent clar del procés posterior de reordenació del conjunt de l'obra poètica que va emprendre a *Poesia* (1957).

Josep Carner va escriure *Lluna i llanterna* (1935) en plena maduresa creativa, just abans de posar-se del tot amb *Nabí*. La febrada xinesa no va ser lleu ni passatgera. Tot va començar amb un encàrrec del compositor Josep Valls, però s'hi va aficionar... *Lluna i llanterna* és el llibre que més poemes aporta a *Poesia* (cent onze poemes). La secció *Lluna i llanterna* és la que rep més incorporacions noves (vint-i-vuit poemes que no hi eren l'any 1935). Aquest increment deixa ben clara la persistència de l'interès de Josep Carner per la poesia xinesa. De fet, després del 1957 encara hi va reincidir. Així ho confirmava Émilie Noulet en el pròleg al recull pòstum *Proverbis d'aci i d'allà* (1974), fet a partir d'uns manuscrits sobre els quals Carner havia estat treballant durant els últims anys de la seva vida: «No solament es veurà en aquestes traduccions catalanes una majoria de proverbis xinesos, sinó que també —en tinc el manuscrit— hi acompanyà una traducció de poemes de Po-txiu-I i de Txao T'ang, que no ha estat publicada».¹

Dels poemes xinesos de Josep Carner no sabem ben bé què fer-ne. Ens els mirem amb suspicàcia, com si fossin poemes infiltrats. Com si no fossin ben bé seus. I amb la incomoditat i el desconcert afegit que li desvetllen les traduccions i les versions indirectes a qui practica el culte fetitxista a l'originalitat. Però en aquest gest carnerià de dir-se (i de dir-nos) mig disfressat de xinès no hi ha només el seguiment d'una febrada que va afectar poetes tan diferents com Ezra Pound, Amy Lowell, Marià Manent, Octavio Paz o Kenneth Rexroth. L'alteritat xinesa no el va dur a una escapada exòtica, distreta o circumstancial. Josep Carner emprava els poemes xinesos com a constriccions lliurement escollides, a partir de les quals podia exercitar aquella llibertat creadora que ell xifrava justament en la «tria personal de les traves, autèntiques col.laboradores». Se'n va servir també per fer provatures en nous registres poètics, i en combinacions estròfiques i polirítmiques que trobarem en la seva poesia posterior. Però encara hi havia una aposta molt més fonda i programàtica. Carner hi veu una resposta al subjectivisme radical i a l'experimentació formal que semblaven marcar el signe del temps. Carner mai no va voler destruir cap màscara per furgar-hi a sota. Va preferir posar-se'n d'altres. Potser allà on alguns han volgut veure un Carner premodern hi haurien de veure un Carner postmodern. Ho formulava amb molta claredat en la confidència introductòria a *La passejada pels brodats de seda*, el recull de vint versions de poemes xinesos que va publicar a la revista *La Nostra Terra* l'any 1932:

el meu joc, com abans apuntava, no ha estat sinó filtrar-me a través d'una influència. De passejar-me per la meva cambra —tanmateix la meva cambra— tot fent veure que em passejava pel jardí brodat d'un gran xal de seda. O bé, si voleu, de veure'm al mirall d'incògnit. I he triat aquest joc, en el fons, perquè no m'interessaria gens, personalment, de jugar a un joc oposat, ben modern: de cercar, amb corrosius que em llevessin tot el que tinc de comú o de compartit, fins al substrat del jo: obac, inarticulat, obtús. Val a dir que he jugat el meu joc amb la més gran honestetat consentida per la poquesa de les meves facultats. El meu principi guaiador ha estat de mostrar-me ben dòcil, i de no aparèixer sinó per traïdoria involuntària. Però jo sé que sempre em distrec una mica quan jugo. (I de vegades, els que no som cap gran creador, d'això ens hem de refiar.) Però anem ja al clar de lluna sobre els bambús, i a les festes de llinernes. Penseu que no sóc jo qui parla, però si us desplaürà, no us airéssiu gens de donar-me'n la culpa. El desavinent, soc jo.²

En el subtítol de *La passejada pels brodats de seda* Josep Carner parlava d'«inspiracions xineses». En el de *Lluna i llanterna* parlava de «represa de temes xinesos», amb una expressió que aïllava justament l'element imaginatiu dels poemes originals. Josep Carner va veure en els clàssics xinesos una alternativa llibresca a l'estímul germinal del «vers donat» que va teoritzar a la *Teoria de l'ham poètic*. En aquest cas, ja no es tractava de versos, sinó de poemes sencers. El poema xinès li aportava un pretext imaginatiu, un feix de sentits i d'imatges. Carner es desentenia de la dicció mitjancera (anglesa o francesa) i es concentrava en la dimensió imaginativa del poema xinès, que li permetia disfressar-se d'ell mateix a través d'una màscara antípoda i llunyana.

L'absència en els llibres de Carner de qualsevol referència explícita a la font intermediària no respon a cap intent d'enganyar el lector: reflecteix simplement el seu paper abismat i ombrívol. Amb la mobilització de totes les potències conscients de l'ofici que posa en joc, Josep Carner converteix la represa de pretextos xinesos en poemes plenament carnerians: la «Lluna» i la «Llanterna» ens parlen de l'artifici natural d'un miratge que fa llum.

Josep Carner troba en la poesia xinesa un classicisme reinventat per la modernitat europea que li és coetània. Hi troba una tradició poètica aliena a l'escissió entre l'individu i la natura. Una tradició que li forneix materials que lliguen bé amb la seva sensibilitat, amb la seva pietat i la seva ataràxia panteista, postsimbolista i bonhomiosa. El classicisme xinès li ofereix una poesia sensorial, imaginista, d'emocions alludides i de sensacions projectades en el paisatge, una poesia que celebra l'harmonia més que no pas el conflicte, i que s'ajusta als ritmes i els moviments de la natura quan prova d'evocar-los, que vehicula posicions d'acceptació i de comprensió receptiva del curs de les coses, i de fusió del subjecte en l'alteritat. Hi ha encara un altre nexa, més històric i biogràfic, de complicitat: l'evocació de la guerra i la condició d'exiliats o de funcionaris sempre allunyats de casa que tenien els lletrats xinesos que versionava.

En el poema «El noble do», l'últim poema de *Cor quiet*, hi veiem formulada en vers la poètica del mig dir-se que practica Josep Carner mitjançant els poemes xinesos. El poema comença quan, després d'haver rebut el regal d'un llibre de poesia xinesa («del vell país del cel»), anuncia que es disposa a llegir-lo a la riba d'un estany. I amb el llegir li arriba l'escriure: formula llavors el desig d'encara saber i desaprendre. I de «dir molt en un mig dir»:

Puix m'heu lliurat, senyora, per amistat fidel,
un llibre de poemes del vell país del Cel...

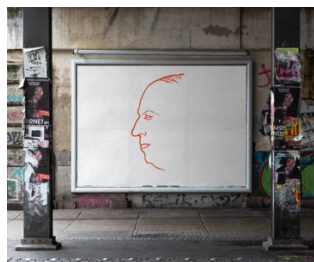
No podem excloure que en aquest poema hi ressoni algun eco del poema de Mallarmé «*Las de l'amer repos où ma paresse offense*» (que apareix citat de forma evident al final de l'òrfica «Elegia X» de Bierville de Carles Riba), on el poeta es proposa «Imiter le Chinois au cœur limpide et fin / de qui l'extase pure est de peindre...» Mig disfressat de xinès com Mallarmé, Josep Carner feia veure en la seva *Lluna i llanterna* que no traduïa de l'anglès i del francès, i en realitat no ho feia: imitant els dibuixos del pinzell xinès, hi era i no hi era d'incògnit quan escrivia poemes que eren alhora del tot seus. O potser cal veure-ho just a l'inrevés, i tal com diu a la confidència introductòria a la *Passejada...*: «Els poemes catalans que en resulten ací, com dirà qualsevol crític honorable, no són ben bé de ningú».

1. Josep Carner, *Proverbis d'ací i d'allà*. Barcelona: Edicions Proa, 1974. pàg. 13. [🔗](#)
2. Josep Carner, «La passejada pels brodats de seda», *La Nostra Terra*, V, 55, 256-258, Juliol de 1932.
Consulta: <http://ace.uoc.edu/items/show/760>. [🔗](#)

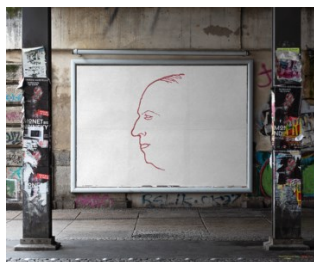

(Barcelona, 1962). Professor a la Facultat d'Humanitats de la UPF. Ha publicat els llibres de poesia *De bandera Liberiana* (1994), *Mirall negre* (Premi Ciutat de Palma, 2002) i *Bratislava o Bucarest* (Premi Gabriel Ferrater, 2014). També ha fet l'antologia *Combats singulars: antologia del conte català contemporani* (2007). Ha traduït del francès *L'obra mestra desconeguda* d'Honoré de Balzac (1997) i, del xinès, *El sentit de la literatura*, de Gao Xingjian (2004) i *Contes estranys del pavelló dels lleures*, de Pu Songling (2001). Ha antologat i traduït el recull *Pedra i pinzell. Antologia de la poesia clàssica xinesa* (2012). Ha publicat també assajos i articles sobre història xinesa com *La Empresa de China: de la Armada Invencible al Galeón de Manila* (2003).

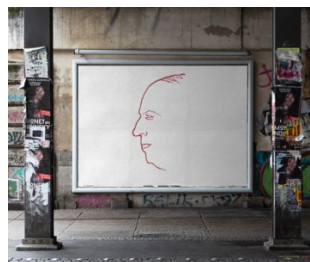
Articles relacionats

El poeta en perspectiva i en retrospectiva

Un sanglot carnerià (II)

Un sanglot carnerià (I)

[Llibres](#)
[Cultura](#)
[Nosaltres](#)
[Contacte](#)

© LA LECTORA
hola@lalectora.cat

Amb el suport de l'Ajuntament de
Barcelona (ICUB, 2019)

[Política de privacitat](#)
Copyleft

© LA LECTORA 2018